

Əziz həmvətənlər və saygılı oxucular! Bəri başdan qeyd edim ki, ömrümün yarından çoxunu təkarlar üstə dünyanın müxtəlif ölkə və şəhərlərinə səfərlərdə, gəzinti və görüşlərdə keçirmişəm. Hansı yana, hansı səmtə getsəm də, mən ən çox narahət edən və düşündürən məsələ xalqınin keçmişinə aid materialların, sənəd və faktların ələ gətirilməsi olub. Onlarca arxiv və kitabxanalarda toz ududa günlərlə, aylarla, vaxt keçirmişəm və ömrümün sonunadək bu işdən əl çəkəsi deyiləm.

Mürsəl İRƏVANLI

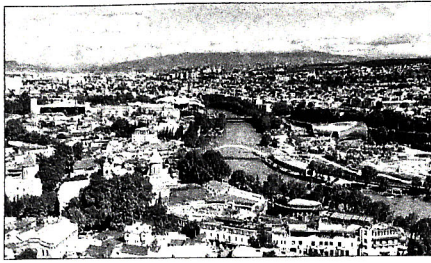
Təki sağlıq, ən ümдəsi isə əmin-amanlıq olsun. İstər Sovet dövründə, istərsə də ondan sonra ən çox səfərlərim qonşu respublikalara olub. Xüsusən də Gürcüstana. Aylarla gedib-gəlməkdən yorulmuşam. Gürcü sairi və yazıçılardan bir neçəsi ilə hələ 80-ci illərdən dostluq əlaqəsi yarıda bilmişdim. V.A-valiani, N.Dumbadze, A.Stulakauri, O.Çiladze, Q.Pançikidze və başqaları mənə səmimi insan və yazıçı kimi tanıyırdılar. Qoy indi də onların sələfləri tanışlar, heç də pis olmaz.

Bu yaxınlarda Borçalıdan olan tanışlarımdan biri mənə bir kitab göndərib. Əvvəl ələ bildim ki, hansısa müəllifin qələminə məxsus bədii əsərdir. Ancaq Məşadi İbadin sözü olmasın, çadırının altından kişi çıxdı.

Açığını desək, bu kitab bərdə heç yazmaq istəmirəm. Çünki yazacağımı menden öncə də yazanlar çox olub. Amma... Ele yazmaq istəyimin səbəbi də bu ərməndən doğur. Bu günə qədər yazılanlara əhəmiyyət verilməsə də, ancaq mən yenə də yazmaqda israrlıyam.

Hərçənd ki, nəyisə dəyişəcəyinə ümidim yox dərəcəsinədir, inanmıram. Hələ 2005-ci ildə Borçalıda olarkən eşitdim ki, Novruz bayramı ətrafında ölkənin keçmiş prezidenti Mixail Saakaşvili sə toplantıq niyyəti ilə Gürcüstandakı azərbaycanlı kəndlilərinə baş çəkib, onlarla görüşəcəək. Yaxın dostum filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Zahid Nasibovla birlikdə Marnetudən (Sarvan) rayonunun kəndlilərindən biri olan gürcülərin "Algeri" adlandırılan Dəmyə Görərxı kəndinə yollandıq.

Prezidentin həmyerlilərimizlə necə "səmimi" görüşdüyünü, xanımının isə məmlekətimizə təşrif buyurub "qardaş xalq" bayram tədbirlərində iştirakını görəndə açdığını deyim ki, qəlbimdə zəif bir sızıltı, şübhə yeli əsməyə başladı. Əcəba dostluq bələmi olu? Prezident rus dilində qırıq-qırıq bir saatə qədər məscidin həyətində toplaşan kəndlilərlə qarşı-sında "niq" söylədi. Toplantı iştirakçılarının 90

Tarixdən yox, tarixi öyrənmək lazımdır

(Borçalının tarixi xeyli müddətdir "gürcüləşdirilib")

faizindən çoxu onun dediklərini anlamadaq çətinlik çəkiridilər. Bir-birindən soruşduqlar:

- Bu nə deyir?..
Amma təəssüf ki, qarşılaşdığım faktın soydaşlarımızın gələcəyinə nə qədər ağır zərbə olacağını düşünəndə bu suala müsbət cavabım bir az axsamaya başladı və həmin "görüş"dan yazacağım reportaj sadəcə mümkünə oldu. Qayıtdıqq rayon mərkəzinə...

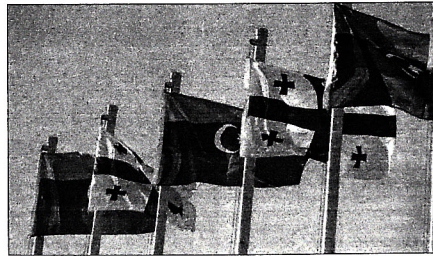
Dost və qardaş ölkə deyib, hər zaman bağırımızda basdıqımı Gürcüstən dövləti Azərbaycana qarşı xoşagəlməz hənə siması, həm də mənəvi hərəkətlər etmiş və yenə də etməyə hazırlıq görür desəm, bəlkə də bir az sən qəbul oluna biler və bezi ziyəllərimiz bunu mənim qonşu dövlətə araya nifəq salmaq istəyimin kimi də dəyərləndirə bilerlər. Qətiyyəy yox! Mən ömrüm boyu süh və qarşıqlı saqlam münasibətlərin tərəfdarı olmuşam. Həyatda bəzən real hadisələr obyektivlik prizmasından yanaşmışam, heç kəsə qarayaxma və böhəntə almamışam.

Öziz oxucular! Faktlarla siz də tanış olun, onda narahatlığımı əbəs olmadığımı özüünüz şahidi olacaqsınız.
Mənə dostum bilən Gürcüstənli azərbaycanlı məktəblərində (onların sayı libəl azalır) tədris olunan, gürcü dilindən sətri tərcümə olunmuş "Gürcüstən coğrafiyası"dır. Kitab 11-ci sinif şagirdləri üçün nəzərdə tutulur. Burada Borçalı və borçalıların soy kökləri haqqında təhrif olunmuş materiallara geniş yer ayrılmış. Dərslik 1999-cu ildə Tiflisdə "İntellekt" nəşr evində kütləvi tirajla çap olunub. Dərsliyi vərəqləyib müəlliflərin kim olduğunu ilə maraqlandı. Məlum oldu ki, Nino Veruçəşvili, Zurab Daviçəşvili və Nodar Elizbarəşvili tərəfindən müştərek şəkildə yazılıb.

Sonra ikinci vərəqi çevirib

gürcü dilindən tərcümə edənini kimliyinə nəzər yetirirəm. Ele belecə də yazılıb: "Gürcücedən çevirəni Nesib Nasibov, redaktor Hacıvəli İsayev, korrektor Leyla Nasibova".

Bəd ayaqda gürcüləri başa düşmək olar. Çünki onlar da ermənilər kimi torpaq düşkünü, həddən ziyadə millətçi və əqoşdirlər. Bunlar öz yerində. Maraqlıdır, bəs görəsən öz ziyalılarımız nəyə görə coğrafiya və tariximizin bir dərəcədə təhrif olunmuş formada nəşrinə və tədrisinə razı olurlar? Bunu an-

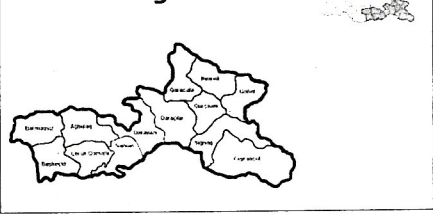

lamaq çox mürəkkəb məsələdir, həddindən artıq çətinlikdir.
Bas ziyalı öz xalqına nə gündə, hansı zamanlarda gərəkdik? Buna qarşı çıxmaqlarının əsas səbəblərini nə ilə, hansı yolla izah edəcekləri hələlik müəmmaldır, qaralıq qalır.
Yağın ki, Xalis Qarapapaq türklərinin soyundan olan Nesib müəllim bu kitabı tərcümə edərək, məktəblərdə təhsil alan türk balalarına, lap elə öz övladlarına Borçalıya gəlməli olduqlarını aşılayan bu dərsliyin gələcəkdə hansı fəsadlar verəcəyini heç əşinə getirməyib? Olmaya vaxtılı da kimlərinisə tərəfindən belecə saxtələşdirilmiş tariximizin ağır-acısı ziyalılarımıza azlıq elayir? İndi isə kitabı vərəqləyək,

gürcülərin yazdıqlarını izləyək. Kitabın 39-cu səhifəsində "Gürcüstən əhalisinin milli tərkibi və onun dinamikası" fəslinin "Azərbaycanlılar" bölümünə diqqət yetirəndə birtəhrar oldum. Əcəba bu millətin tarixdən xəbəri yoxdur? Əgər varsa, onda nə üçün şərə, böhəntə əl atırlar? Diqqət yetirik: "Gürcüstəndə yaşayan azərbaycanlıların əsas qisməti əcdadları köçəri "Borçalı" tayfası olmuşdur. Onları Şah Abbas Kartliyə (yani Borçalıya) köçürmüşdü. Qalanları isə xeyli sonra buraya köçmüşdü. Qalanları isə

Arslanın komandanlığı ilə bu yerlərə yürüş edən səlcuklar zəfiləri ilə eyni dildə danışan yerli xalq - Borocoğullarıya qaynaq-yiq-çarışa da, torpaq əski sahiblərinin şərfinə öz adını qoruyub saxlamışdır. Bu tarixi haqiqəti özündə tutmaq istəməyən "tarixçilər" ağına-buzuna məhəl qoymadan əhalinin bu bölgədə məskunlaşma tarixini atlıni üstünə çevirirlər. Başqa sözlə, türklərin bu torpaqda məskunlaşma tarixini XVII yüzillikdən hesablayırlar..."

BORÇALI

Onu da öne çəkmək lazımdır ki, bu torpaqlarda yerli əhali ilə yanaşı buğa türklər, bun türklər, kökerlər (gürcülər onlara çəqəri, ermənilər isə quark deyirlər) yaşamışlar və bunların hamısı buğünkü Azərbaycan türklərinin soykəndündə özlərinə möhkəm yer tutublar.

Beləliklə, Borçalını Ana vətən edən bir xalq bu gün öz dədə-baba yurduna sıxışdırılıb, "qonaq" ədləndirilib, diskriminasiyaya məruz qalır. Ancaq Borçalının şair oğlu, Çıldırı Aşiq Şenlik demiş: "Can sağ ikən yurd vərmiş dənəman!"

Bu düşmə kimdir və haradan gəlib? Borçalıya əzəl başdan, kənardan gələn düşməni nənəyib bacarımır. Yazıqlar olsun ki, düşməni içində olanda ana yurdun üçü o tutub yan, vətən övladları daha zor duruma düşürlər. Bu məqamda ələ gürcü şairi Şota Rustavelinin aşığıdakı sözləri xatırları:
"Açıq düşməndən o qədər də qorxmaram. Çünki o açıq düşmənciçilik edər, an dəhşətlisi isə doğ bədiyin insanın səns qarşı düşmənciçilidir..."

Haqq sözə nə deyəsən. Səman altından su yeridən, gözümüz baxa-baxa at kimi üzə duran millətə necə münasibət bəsləyəsən?
(Ardı var)

Sonlar orta əsrlərin yüzilliklərə Malazgirt qəhrəmanı Ali-